

Сергій Кулик,
Юрій Головачек

Участь Національного фронту й Британської національної партії у виборах різних рівнів (кінець 1960–2013 рр.)

Розглянуто формування та розвиток двох основних ультраправих партій Великобританії – Національного фронту та Британської національної партії з кінця 1960 до 2013 р. Проаналізовано їхні результати у виборах різних рівнів: органів місцевого самоврядування (графства й райони), Палати общин, Європарламенту. Простежено еволюцію їхніх ідей, вплив та причини популярності серед виборців. Зроблено прогноз щодо можливості збільшення їхньої електоральної підтримки та входження до парламенту Сполученого Королівства.

Ключові слова: Національний фронт, Британська національна партія, вибори, парламент, імміграція, євроскептицизм.

Постановка наукової проблеми та її значення. У Європі нині діють 30 ультраправих партій, які постійно беруть участь у виборах, представлені в парламентах, впливають на прийняття політичних рішень, підписують угоди з традиційними консервативними політичними силами. Ці угруповання публічно не підтримують екстремістські заяви, як, наприклад, ті, що опубліковані в маніфесті Брейвіка, але більшість із них поділяють схожі ідеї і намагаються збільшити свою електоральну базу. Вони порушують питання, які незручні для традиційних політичних сил, – імміграція та пов'язані з нею соціальні й економічні проблеми. З огляду на світову економічну кризу 2008 р., фінансову кризу в Єврозоні та загальне розчарування в традиційних політичних силах, що призвело до стрімкого зростання популярності ультраправих партій у країнах Західної Європи, аналіз результатів виборів ультраправих партій заслуговує на детальне вивчення.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивченням ультраправих партій, причин їхньої популярності серед певних верств населення в країнах Західної Європи та аналізом їхніх результатів на виборах займалися такі вчені, як Г. Кітчелт [8], Г. Бетц [1], С. Іммерфаль [1], К. Мудд [2], Р. Ітвелл [2], М. Гудвін [6; 7], П. Лінч [10], Р. Віттакер [10], Д. Каттс [6], Г. Лумс [10] й ін.

Мета дослідження – проаналізувати участь у виборах кінця 1960–2013 рр. двох найвпливовіших ультраправих партій Великої Британії – Національного фронту та Британської національної партії, а **завдання** – проаналізувати результати виборів до парламенту Сполученого Королівства; розглянути вибори до місцевих органів самоврядування в контексті виокремлення основних етапів розвитку популярності партій; з'ясувати причини зменшення популярності НФ у 1990 рр. і БНП після 2009-го та зростання популярності праворадикальних партій серед населення Великої Британії сьогодні.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ультраправі, крайні праві, радикальні праві – терміни, що використовуються для позначення якісної або кількісної позиції групи або особи, що перебувають у правому спектрі політичного поля. Українські праві політики зазвичай висловлюють переконання, що перевага одних індивідів та груп і неповноцінність інших є вродженою та об'єктивною реальністю, що спричиняє повну відмову від концепції соціальної рівності як норми. Українські праві політики часто підтримують принцип сегрегації, антиімміграційні та антиінтеграційні позиції до груп, які вважають нижчими й небажаними. Крайні праві об'єднання та рухи поділяють переважно на націоналістичні, ксенофобські, расистські, релігійні фундаменталістські, або реакційні, погляди, їм притаманний авторитаризм, антикомунізм і націоналізм, але найчастіше термін «ультраправий» використовують до фашистів та неонацистів. Найрадикальніші рухи проводять політику гноблення й геноциду груп людей на підставі їх передбачуваної неповноцінності. Крайні праві виступають проти більшості форм лібералізму та соціалізму [1; 2].

Залишається актуальним питання щодо вживання терміна «правий» до праворадикальних партій, ураховуючи, що вони вже з 1980 р. є прихильниками неоліберальних ідей, теорії вільного ринку й захищають економічну політику, яка більше асоціюється з лівими. Один із підходів до розв'язання цих термінологічних проблем запропоновано італійським філософом та політологом Н. Боббіо. Він полягає у виділенні головного критерію діяльності політичних груп – ставлення до рівності як основної різниці між лівими і правими [2].

Ультраправі політичні об'єднання існували у Великій Британії з 1930-х рр., коли почали формуватися фашистські й антисемітські рухи. Із приходом до влади А. Гітлера та до початку Другої світової війни відбувся швидкий їх розвиток, збільшення кількості членів і створення власних

друкованих видань. Під час Другої світової війни у Великій Британії діяльність таких груп була забронена, а їх відновлення, але вже під новою «вивіскою», відбувалося повільно. У 60–70-х рр. серед праворадикальних груп уже домінували націоналістичні організації, основна мета яких – боротьба з імміграцією небілого, мусульманського населення й політикою мультикультуралізму, хоча ще періодично лунали антисемітські заяви [8]. У цей час на політичній арені з'явилася нова партія – Національний фронт (див. табл. 1), яка об'єднала більшість наявних малих і розрізнених праворадикальних груп та партій (зокрема «першу» Британську національну партію (1960 р.) й Національну демократичну партію (1966 р.)) з метою покращення ефективності їх співпраці. Найбільшого успіху НФ досяг у середині 1970-х рр., коли його представники відносно успішно виступили на місцевих виборах. У цей час партія намагалася розширити свій вплив за межі Великої Британії, створивши відділення в Новій Зеландії («Національний фронт Нової Зеландії» (1977 р.)), ПАР («Південно-Африканський національний фронт» (1977 р.)) та Австралії («Національний фронт Австралії» (1977 р.)). Але через фінансові проблеми, пов'язані зі значною кількістю кандидатів на виборах до парламенту 1979 р., численні внутрішні суперечки між членами партії, діяльність Антинацистської ліги (створеної за ініціатив Соціалістичної робітничої партії Великої Британії в 1977 р.), повернення значної частини колишніх членів до Консервативної партії за керівництва М. Тетчер, уже наприкінці 1970 р. починається занепад партії.

Таблиця 1

Характеристика ультраправих партій Великої Британії

Показник	Національний фронт (НФ)	Британська національна партія (БНП)
Рік заснування	1967	1982
Засновник партії	Артур Кеннет Честертон	Джон Тіндаль
Голова партії	Кевін Брайан (обраний на посаду 31.08.2013 р.)	Нік Гріффін (обраний на посаду 27.09.1999 р.)
Ідеологія	Фашизм, неофашизм, білий націоналізм, британський націоналізм	Фашизм, білий націоналізм, євроскептицизм
Кольори	Червоний, білий та синій	Червоний, білий та синій
Гасла	«For Race and Nation» («За расу і націю»)	«Democracy, Freedom, Culture and Identity» («Демократія, свобода, культура та ідентичність»)
Друковані засоби масової інформації	«Британія попереду» (1971 р.), «Новини Національного фронту» (1975 р.)	«Голос свободи» (1999 р.), Інтернет-телеканал «BNPtv» (2009 р.)
Веб-сайт	www.national-front.org.uk	www.bnp.org.uk
Кількість членів партії (станом на 01.12.2012 р.)	Немає офіційної інформації	4872
Представників у місцевих органах самоврядування (рівень графств і районів) (на 01.06.2013 р.)	0	2
Місць у Палаті общин (на 1 січня 2013 р.)	0	0
Місць у Європарламенті (на 01.01.2013 р.)	0 (не висували своїх представників на виборах після 1994 р.)	1
Участь у фракціях у Європарламенті	Не мають представників	Позафракційні незалежні депутати
Участь у міжнародних об'єднаннях	Не бере участі	«Альянс європейських національних рухів» (2009 р.)

* Складено за: [3; 8].

Із 1980-х рр. риторика праворадикальних груп дещо пом'якшується, поняття «ультраправі» вже асоціюють, насамперед, із тими, хто виступає за збереження британської культури, особливо від привнесення в неї чужорідних елементів, проти перебування на території країни значної кількості етнічних, релігійних меншин і численних шукачів притулку. Ці зміни були зумовлені діяльністю Британської національної партії, створеної в 1982 р. Дж. Тіндалем, у минулому – головою Національного фронту, через два роки після розколу останньої на дві частини [1]. Новий, більш поміркований імідж партії порівняно з НФ, – дистанціювання від неонацизму й субкультури скінхедів і футбольних хуліганів, – на думку її лідера, повинен був привернути увагу частини незгідних із політикою НФ та членів Консервативної партії. Із приходом до партії Н. Гріффіна в 1995 р. БНП починає працювати над оновленням іміджу, передусім заявляє про цілковитий розрив зв'язків із фашизмом. Саме з початком модернізації її іміджу та подальшим занепадом НФ пов'язують збільшення підтримки БНП у 1990-х рр. Після обрання Н. Гріффіна головою партії ще більше посилюється наголос на необхідності оновлення її іміджу (уключно з розвитком ідей євроскептицизму в програмі партії), виходу нових партійних газет, журналу й запуску Інтернет-телеканалу. Загалом протягом 2000-х рр. партія здобула місця в деяких графствах та районах і два місця в Європарламенті (2009 р.), а також виставила рекордні, як для партії, 338 кандидатів на вибори до парламенту Великої Британії у 2010 р. (для порівняння, три основні партії – Консервативна, Лейбористська та Ліберал-демократична – виставили по 631 кандидату, Партія незалежності сполученого королівства – 558) [4].

Однак на початку 2010 рр. у БНП виникли проблеми, пов'язані з фінансуванням, невдалим виступом на місцевих виборах 2010 і 2011 рр.; крім того, збільшилася кількість членів партії, не згідних із позицією її лідера. Так, коли БНП була змушена змінити свій статут, згідно з рішенням Високого суду (лютий 2010 р.), і зняти обмеження на членство в партії лише білого населення Великої Британії, частина представників БНП перейшла до НФ, яка після рішення суду залишилася єдиною «виключно білою» партією. Це дало змогу останній виставити на виборах до місцевих рад 2012 р. 35 кандидатів – найбільшу їх кількість за попередні тридцять років [3].

Отже, Національний фронт і Британська національна партія були двома найвпливовішими ультраправими політичними партіями Великої Британії в період кінця 1960 – кінця 2000 рр. Незважаючи на оновлення іміджу останньої, вони є активними противниками імміграції до країни (незалежно від кольору шкіри іммігрантів, їхнього віросповідання) і заявляють про необхідність репатріації представників етнічних меншин (хоча тільки НФ виступає за її примусовість). Ці партії ніколи не отримували представництва в Палаті общин, однак нетривалий час мали своїх представників у місцевих радах деяких районів країни (зокрема району Уест-Мідленд, містечок у Йоркширі й Ланкаширі та внутрішніх східних районів Лондона, містечок у Йоркширі та Ланкаширі).

Вибори до парламенту Сполученого Королівства проводяться за мажоритарною системою відносною більшості: країна поділена на 646 виборчих округів, у кожному з яких обирається лише один депутат строком на п'ять років [14]. Незважаючи на те, що НФ і БНП у певні роки виставляли по одному кандидату в понад 300 округах, за час участі у виборах вони не отримали жодного місця в парламенті [3]. Це пояснюється особливістю мажоритарної системи й електоральної підтримки. Багато прихильників цих партій зосереджено лише в певних районах країни (у Ланкаширі й Хертфордширі у випадку БНП), але їх кількість у виборчих округах настільки незначна, що кандидат не набирає голосів, достатніх для повернення передвиборчої застави. Крім того, при мажоритарній системі виборці, навіть підтримуючи одну з малих партій, часто голосують за представників великих (Консервативної, Ліберал-демократичної та Лейбористської) партій, які мають реальні шанси пройти в парламент; вони переконані в тому, що голос, відданий за представника малої партії, буде витрачений. Проаналізувавши кількість голосів виборців, відданих у 2005 й 2010 рр. за БНП (0,7 % та 1,9 % від загальної їх кількості, відповідно) [4], побачимо, що при пропорційній системі (за умови, що прохідний бар'єр відсутній) в ці роки до парламенту гіпотетично могли пройти від чотирьох (2005 р.) до 12 (2010 р.) їхніх представників.

Кількість відданих за БНП голосів виборців почала зростати на початку 2000-х рр. (підтвердження цьому – збережені передвиборчі застави), після того, як Н. Гріффін змінив на посту голову партії Дж. Тіндала. Водночас найкращі результати, показані Національним фронтом, припали саме на час головування Дж. Тіндала (до того, як він створив БНП). Успіхи двох партій у той час, коли їх очолював був Дж. Тіндаль (зокрема, ідеться про НФ 1970 рр. і БНП кінця 1980 – початку 1990 рр.),

багато в чому зумовлені впливом зовнішніх чинників. Перша в 1970 рр. вдало використала питання імміграції до Великобританії, вступу останньої до Європейського Економічного Співтовариства та розчарування в діях Лейбористської партії (серед її прихильників більшість становили працівники, які сприймали іммігрантів як загрозу для свого робочого місця й рівня заробітної плати), а БНП у 1987 р. у зв'язку з відбудуванням Дж. Тіндалем чотиримісячного ув'язнення за розпалювання міжрасової ворожнечі, що призвело до зменшення кількості членів і погіршення фінансової ситуації партії, узагалі не брала участі у виборах [7].

Таблиця 2

Підсумки виборів до парламенту Сполученого Королівства Національного фронту й Британської національної партії*

Рік виборів	Політична партія	Кількість виставлених кандидатів	Кількість голосів, відданих за всіх кандидатів	Кількість голосів на одного кандидата	Кількість повернутих передвиборчих застав
1970	Національний фронт	10	11 449	1145	0
	Британська національна партія				
Лютий 1974	НФ	54	76 865	1423	0
	БНП				
Жовтень 1974	НФ	90	113 843	1265	0
	БНП				
1979	НФ	303	191 719	633	0
	БНП				
1983	НФ	60	27 065	451	0
	БНП	53	14 621	276	0
1987	НФ	1	286	286	0
	БНП	2	553	277	0
1992	НФ	14	4816	344	0
	БНП	13	7631	587	0
1997	НФ	6	2716	452	0
	БНП	56	35 832	640	3
2001	НФ	5	2484	497	0
	БНП	33	47 129	1428	7
2005	НФ	13	8029	617	0
	БНП	119	192 746	1620	34
2010	НФ	17	10 784	634	0

Примітка: До 1985 р. виборча застава поверталася, якщо кандидат набрав 12,5 % голосів виборців в окрузі, у якому він балотувався, із 1985 р. – зменшено до 5 %.

* Складено за: [3; 4].

Національний фронт постійно брав участь у місцевих виборах із кінця 1960-х рр., але досяг певних результатів уперше в 1973 р., коли за його представників віддано 15 % від загальної кількості голосів. У 1976 р. партія показала найкращі результати за весь час існування: набрала 27,5 % голосів у Сендвеллі, Уест-Мідленді й понад 10 тис. голосів в інших районах. На цьому тлі особливо виділяється місто Лестер – у виборах до ради цього унітарного утворення 48 кандидатів від партії отримали разом 14 566 голосів (20 % від їх загальної кількості) [3].

Але після 1977 р. кількість прихильників НФ не зростала, а з 1979 р. – зменшується. Починаючи з 1980 рр., партія виставляла невелику кількість кандидатів на місцевих виборах. Варто виділити 2012 р., коли в них брало участь 35 представників НФ – найбільша їх кількість за попередні 30 років [11].

Національний фронт жодного разу не виграв мандата радника. Однак у жовтні 1969 р. два депутати в раді Уондсвортського району Лондона від Консервативної партії, Е. О'Коннел і П. Мітчелл, перейшли до складу НФ, хоча через два місяці вони знову повернулися до складу Консервативної

партії. 3 травня 2007 р. кандидата від НФ С. Дікона обрано до ради Маркіат-Періш (де було десять місць на дев'ять кандидатів), але він відразу перейшов до БНП. У березні 2010 р. до складу Національного фронту перейшов Д. Гембл, радник у Ротерхемі, який спочатку належав до Британської національної партії, а пізніше – до Англійської першої партії, але був відразу виключений зі складу НФ.

Перший успіх на місцевих виборах прийшов до БНП у 1993 р., коли Д. Бікон став радником в окрузі Міллуол, Лондон, однак на виборах наступного року програв представникові Лейбористської партії. Лише у 2002 р. представникам партії вдалося знову виграти місце радника, тоді троє кандидатів від БНП отримали місця в раді Бернлі. У певний момент 2009 р. у партії загалом було 55 представників у місцевих радах [4]. Але після виборів 2013 р. у неї залишилося тільки два радники по всій Англії [5].

Називають різні причини падіння популярності БНП в останні роки (зокрема після виборів 2009 р.). У 2011 р. британські академіки М. Гудвін, Р. Форд і Д. Каттс опублікували дослідження, у якому визначили євроскептицизм як головний фактор для виборців, які підтримують ультраправі партії; важливими також були питання імміграції й недовіри до наявного політичного істеблішменту [6]. Середній вік їхніх прихильників становив 55 років, що набагато більше від віку виборців інших партій (зокрема тих, які входять до парламенту). Серед них переважали представники робітничого класу, часто висококваліфіковані, котрі виросли в сім'ї, яка вже підтримувала консерваторів, і є менше фінансово захищені. Результати місцевих виборів останніх років та виборів до Європарламенту засвідчили, що Британська національна партія поступово втрачала свої позиції й сьогодні поступається Партії незалежності Сполученого Королівства [5].

Партія незалежності Сполученого Королівства є ультраправою партією, заснованою в 1993 р. А. Скедом; сьогодні її очолює Н. Фарадж. Програма партії ґрунтується на ідеях євроскептицизму й зменшення впливу європейських інституцій на політику Великої Британії. У травні 2013 р. кількість членів партії досягла понад 30 тисяч, хоча в березні того року нараховувалося лише 8500 членів [12].

Так, ПНСК отримала 13 місць від Великої Британії на виборах до Європарламенту 2009 р. (і була другою за загальною кількістю голосів), у той час як БНП – лише два (була шостою). Ще красномовніші результати виборів до рад 35 графств в Англії та до одного – в Уельсі (травень 2013 р.), на яких БНП не здобула жодного місця, а ПНСК – 147, ставши четвертою за їх загальною кількістю й третьою за кількістю відданих за неї голосів (23 %). Для порівняння: за Консервативну партію, яка зараз перебуває при владі, віддано 25 % [3].

Ще задовго до виборів 2013 р. Р. Уїтaker та Ф. Лінч з Університету Лестера відзначили, що «баланс поведінкових пояснень підтримки Партії незалежності Сполученого Королівства показує, що виборці, які голосують за неї, відрізняються від тих, хто голосує за інші ультраправі партії» [10]. Так, прихильники ПНСК, поділяючи занепокоєння питаннями імміграції, ворожості до іммігрантів, відсутності довіри до політичної системи, найбільшу увагу приділяли проблемі європейської інтеграції, євроскептицизму, що, зі свого боку, приваблює членів Консервативної партії, які не згодні з «м'якою» позицією їхньої партії в цьому питанні. На думку С. Шекспіра (травень 2013 р.), гендиректора «YouGov», компанії, яка проводить дослідження ринку та опитування громадської думки, однією з головних причин підтримки ПНСП було широке коло обговорюваних нею питань, що дало їй змогу бути «на одній хвилі з народом», і сприймати її як «справжню» й «просто іншу» [12].

Опитування громадської думки, проведене 2009 р., показало, що лише 28 % населення Великої Британії підтримує участь країни в Європейському Союзі (при 32 % тих, хто виступає проти), і лише 34 % британців вірить, що їх держава виграла від вступу в ЄС (за середнього показника по ЄС – 56 %). 22 % опитаних не довіряють Європарламенту (за середнього європейського показника 48 %) [13]. Опитування, проведене наступного року тією ж компанією, засвідчило, що 47 % опитаних проголосували б за вихід Великої Британії з ЄС. Важливо, що опозиція до ЄС найбільш широко підтримується тими, кому за 60 років (57 %) і зменшується до 31 % серед тих, кому від 18 до 24 років. Найменший відсоток тих, хто проголосував би за вихід Великої Британії з ЄС, живе в Лондоні та Шотландії (40 % і 44 %, відповідно); в іншій частині країни середній показник не перевищує 49 % [6]. На нашу думку, таке зменшення довіри громадян Великої Британії до ЄС можна пояснити світовою економічною кризою, фінансовою кризою в ЄС і діями інституцій останнього щодо ліквідації її наслідків. Це, зі свого боку, зумовило збільшення електоральної бази ПНСК (переважно – за рахунок прихильників Консервативної партії) та високі, як для ультраправих партій, результати на виборах до органів місцевого самоврядування в травні 2013 р.

Висновки та перспективи подальших досліджень. БНП, уключивши до своїх програм ідеї євроскептицизму, не відмовилася від традиційної для ультраправих партій риторики – питань імміграції і пов'язаних із нею соціальних проблем. На нашу думку, обрана партією стратегія «прикрашення» і пом'якшення висловлюваних ними ідей (наприклад заміна вимоги примусової депортації всіх іммігрантів, за які виступає НФ, добровільним поверненням на батьківщину від БНП, зі створенням інструментів, зокрема фінансових стимулів, які сприяли цьому, усе-таки не дасть можливості отримати місця в місцевих радах тих округів, де вони балотуються. Відносний успіх БНП у 2009 р. можна пояснити частково кризою й зневірою в Консервативній, Ліберал-демократичній та Лейбористській партіях, але й він був утрачений у наступні роки. На відміну від таких «традиційних ультраправих» (НФ і БНП), нові «ультраправі» (ПНСК) репрезентують себе як «демократичні, ліберальні» партії, які борються за «британську ідентичність». Тому, з огляду на поширене в країні ставлення до ЄС, на нашу думку, вони можуть здобути підтримку широких верств суспільства, про що свідчать вибори до місцевих органів самоврядування 2013 р., і наступного року увійти до Палати общин Сполученого Королівства, зробивши те, що не вдалося іншим ультраправим партіям (зокрема НФ і БНП) за понад сорок років їхньої активної політичної діяльності.

Джерела та література

1. Betz H. The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies / Hans-Georg Betz, Stefan Immerfall. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 1998. – 288 p.
2. Eatwell R. Western Democracies and the New Extreme Right Challenge / Roger Eatwell, Cas Mudde. – London : Taylor & Francis, 2004. – 240 p.
3. Electoral performance of far-right parties in the UK [Electronic resource]. – Mode of access : www.parliament.uk/briefing-papers/SN01982.pdf
4. Electoral performance of the British National Party in the UK [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snsg-05064.pdf>
5. Far Right: BNP 'losing members' [Electronic resource]. – Mode of access : http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/politics_show/regions/yorkshire_and_lincolnshire/8522393.stm
6. Ford R. Strategic Eurosceptics and Polite Xenophobes: Support for the UK Independence Party (UKIP) in the 2009 European Parliament Elections / Robert Ford, Matthew J. Goodwin, David Cutts // European Journal of Political Research. – 2011. – May. – No. 51 (2).
7. Goodwin M. Forever a False Dawn? Explaining the Electoral Collapse of the British National Party (BNP) / Matthew J. Goodwin [Electronic resource]. – Mode of access : <http://pa.oxfordjournals.org/content/early/2013/01/16/pa.gss062.abstract>
8. Kitschelt H. The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis / Herbert Kitschelt. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 1997. – 352 p.
9. Local government structure [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.politics.co.uk/reference/local-government-structure>
10. Lynch P. The UK Independence Party: Understanding a Niche Party's Strategy, Candidates and Supporters / Philip Lynch, Richard Whitaker, Gemma Loomes // Parliamentary Affairs. – 2012. – No. 65 (5).
11. National Front aims to revive 70s 'glory days' [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.independent.co.uk/hei-fi/entertainment/national-front-aims-to-revive-70s-glorry-days-7669703.html>
12. Skakespeare S. Farage fans display a devotion that no other leader can inspire / Stephan Skakespeare // The Times. – 2013. – May 3.
13. Table of Results. Standard Eurobarometer 71. Public Opinion in the European Union. Fieldwork: June-July 2009. Publication: September 2009 [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb71/eb713_annexes.pdf
14. UK Parliamentary elections [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.electoralcommission.org.uk/i-am-a/electoral-administrator/uk-parliamentary-elections>

Кулик Сергей, Головачек Юрий. Участие Национального фронта и Британской национальной партии в выборах разных уровней (конец 1960–2013 гг.). Рассмотрены формирование и развития двух основных ультраправых партий Великобритании – Национального фронта и Британской национальной партии с конца 1960 по 2013 г. Проанализированы их результаты на выборах разных уровней: органов местного самоуправления (графств и районов), Палаты общин, Европарламента. Сделан прогноз о возможности увеличения их электоральной поддержки и вхождения в парламент Соединенного Королевства.

Ключевые слова: Национальный фронт, Британская национальная партия, выборы, парламент, иммиграция, євроскептицизм.

Kyluk Sergij, Golovachek Yuriy. Participation of the National Front and the British National Party in the Elections of Different Levels (During the Period from Late 1960s to 2013). The history of formation and development of the two major UK far-right parties – the National Front and the British National Party – in the period from late 1960 to 2013 was shown in the article. Their performance in the elections of different levels was analyzed. The forecast of the possibility of their electoral base growing and their getting into parliament of the United Kingdom was done.

Key words: National Front, the British National Party, elections, parliament, immigration, euroscepticism.

Стаття надійшла до редколегії
16.09.2013 р.

УДК 327(477:438):341.141.2

Наталія Папіш

Роль технічного складника у функціонуванні українсько-польського державного кордону

Проаналізовано особливості технічного облаштування українсько-польського державного кордону. Виявлено проблеми його ефективного функціонування. З'ясовано причини утруднення трансформації фільтраційної функції кордону в контактну та визначено шляхи вдосконалення прикордонної інфраструктури.

Ключові слова: державні кордони, функціонування кордонів, українсько-польський кордон, технічні перешкоди, прикордонна інфраструктура, міжнародні пункти пропуску.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблеми становлення та функціонування державних кордонів завжди були важливими, оскільки вони відображають процеси й тенденції, що спостерігаються і в самій державі, і у світовому геополітичному просторі. Політичні кордони є і символом, і ознакою суверенітету держави. Стан державного кордону відображає його правові, військові, політичні, економічні та культурні аспекти.

Кордони можуть виконувати різні функції, ураховуючи чинники індивідуального суспільного характеру, зокрема відстань проживання від кордону, а також вид зайнятості населення. Найчастіше виділяють бар'єрну, контактну та фільтраційну функції державного кордону.

Українсько-польський державний кордон виконує скоріше фільтраційну, як похідну від бар'єрної, ніж контактну функцію. Існує низка перешкод на шляху трансформації фільтраційної функції українсько-польського кордону в контактну. Одні з основних – перешкоди технічного характеру. Вони стосуються прикордонної інфраструктури та кількості прикордонних переходів, що визначає пропускну здатність кордону. Українсько-польський кордон не відзначається високими показниками якості прикордонної інфраструктури, що створює низку перешкод на шляху ефективного функціонування кордону.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання української державної території та її кордонів вивчають В. Боєчко, О. Бойко, О. Ганжа, Б. Гудь, М. Дністрянський, Г. Єфіменко, Ф. Заставний, Б. Захарчук, Є. Кіш, І. Козловський, Г. Кульчицький, М. Литвин, В. Сергійчук, О. Шаблій... Правове оформлення державного кордону України представлено в працях А. Бондар, А. Буряк, В. Войтенко, М. Дмитрієнко, Т. Цимбалістого й ін.

Проблеми українсько-польських відносин і кордону вивчають сучасні польські дослідники Г. Домінічак, П. Еберхардт, Б. Кавалко, А. Куклінський, А. Морачевська, Т. Ольшанський, Т. Отремба, З. Рикель, М. Ростішевський, Г. Сіmek, Б. Сурмач, А. Чубінський та ін.

Мета статті – аналіз технічного стану українсько-польського державного кордону й характеристика шляхів удосконалення прикордонної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Проблемною залишається ситуація з кількістю міжнародних пунктів пропуску. На спільному українсько-польському державному кордоні діє 12 міжнародних пунктів пропуску, із яких шість – автомобіль-